

РОЛЬ СЛІДЧОГО СУДДІ У ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ

УДК343

Р. І. ТРАКАЛО

*аспірант кафедри кримінального процесу
Академії адвокатури України*

Серцевиною судово-правової реформи, що проводиться в Україні є перебудова специфіки діяльності суду. При цьому змінюється призначення і діяльність інших державних органів та інститутів. У зв'язку з цим законодавець по новому побачив роль органів досудового розслідування, прокурора, суду, і особливо слідчого судді в кримінальному провадженні, у тому числі їх повноваження і вплив на права і свободи учасників кримінального провадження.

Зазначене обумовлює наукову і прикладну потребу в осмисленні положень КПК України щодо діяльності слідчого судді, до повноважень якого належить здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні. Дослідженню проблематики діяльності слідчого судді в кримінальному провадженні у науковій літературі приділено мало уваги, проте у наукових працях В.Г. Гончаренка, Ю.М. Грошевого, Л.Д. Удалової, В.В. Назарова, С.В. Гончаренка, В.Я. Корсуна, Ю.В. Скрипіної, А.М. Москвич, С.В. Подкопаєвої, С.В. Прилуцького, В.І. Чорнобук та ін. досліджувались окремі аспекти його процесуальної діяльності. Мета цієї роботи полягає в тому, щоб на основі чинного кримінального процесуального законодавства України визначити правове становище та особливості діяльності слідчого судді на досудовому розслідуванні при здійсненні ним судового контролю, розробка на цій основі

У статті узагальнено норми Кримінального процесуального кодексу України щодо процесуального статусу слідчого судді, порядку здійснення ним судового контролю на досудовому розслідуванні, розглянуто проблемні аспекти його діяльності.

Ключові слова: *слідчий суддя, судовий контроль, кримінальне провадження, кримінальне процесуальне законодавство, права людини, орган розслідування*

ROLE OF THE INVESTIGATING JUDGE IN
THE PRELIMINARY INVESTIGATION

Trakalo R.I.

Received 10 Apr 2014

рекомендацій з удосконалення кримінального процесуального законодавства в частині діяльності відповідного учасника кримінального провадження. Її новизна полягає у новому погляді, з урахуванням норм вітчизняного кримінального процесуального законодавства України, щодо системи специфічних засад здійснення судового контролю слідчим суддею, визначення класифікації рішень слідчого судді в порядку судового контролю. З урахуванням цього у роботі сформульовано нові концептуальні у теоретичному розумінні та важливі для юридичної практики положення і висновки.

Функціонуючий до набрання чинності КПК України судовий контроль на досудовому розслідуванні так і не став ефективною процесуальною гарантією інтересів, прав і свобод особи від незаконних рішень і дій органів досудового розслідування, оскільки судді не стільки перевіряли законність і обґрунтованість унесених подань слідчих на обмеження конституційних прав і свобод особи, скільки, по суті, «штампували» їх рішення про застосування запобіжних заходів, проведення слідчих дій, що обмежували конституційні права громадян. Фактично колишня конструкція судового контролю не відповідає ні призначенню, ні завданням зазначеної діяльності, а являла приклади применшення високого статусу судової влади і втрати довіри до неї.

Яскравим прикладом цьому є кількість судових рішень, які щороку скасовувалися чи змінювалися вищестоящими судами, а також кількість звернень громадян до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). За результатами діяльності ЄСПЛ у 2012 році Україна посіла

четверте місце серед держав-учасниць Конвенції за кількістю поданих скарг до цієї міжнародної судової установи. Згідно з даними, оприлюдненими у щорічному звіті про результати діяльності Урядового уповноваженого у справах ЄСПЛ, станом на 31 грудня 2012 року в ЄСПЛ на розгляді перебувало 128 100 справ проти держав-учасниць Конвенції, з них проти України – 10 450.

Недоліки застосування кримінального процесуального законодавства України щодо порушення прав та основоположних свобод людини згідно зі ст.ст. 3, 5, 6 Конвенції призвели також до фінансових утрат державного бюджету України у зв'язку з виконанням рішень ЄСПЛ щодо відшкодування шкоди, завданої такими діями, у тому числі судів. Наприклад, за даними Секретаріату Урядового уповноваженого у справах ЄСПЛ у 2011 та 2012 роках на виконання рішень ЄСПЛ по суті скарг з державного бюджету України було сплачено 25 021 734,79 грн. та 39 002 553,75 грн. відповідно [1]. Таким чином, увівши в кримінальне провадження слідчого суддю, до повноважень якого належить здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, законодавець безумовно припустив, що він стане нездоланим бар'єром на шляху свавілля слідчих та оперативних підрозділів, а будь-які їх незаконні рішення і дії присікатимуться слідчим суддею.

Загалом ідея створення інституту слідчих суддів не нова. Вона виникла у зв'язку з появою в суду додаткових повноважень у досудовому розслідуванні, що одержали назву судового контролю. Ще на початку 90-х років минулого століття прихильники

цієї ідеї, обґрунтовуючи необхідність її реалізації, указували, що слідчому судді належало б перевіряти законність затримання, санкціонувати проведення обшуку і тримання під вартою, розглядати клопотання і скарги учасників процесу, вирішувати питання про необхідність проведення окремих слідчих дій, контролювати рішення про закриття справи тощо.

Отже, відповідно до п. 18 ч. 1 ст. 3 КПК України слідчий суддя – це суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення у порядку, передбаченому КПК України, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, та у випадку, передбаченому ст. 247 КПК України, – голова чи за його визначенням інший суддя Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя.

Як слушно зазначила Ю.В. Скрипіна, інститут слідчого судді, по-перше, є свого роду унікальним: на сьогодні він не має аналогів на пострадянському просторі (існують, правда, деякі прототипи), по-друге, він є органом судової влади, який виступає гарантом забезпечення законності обмеження конституційних прав і свобод людини на досудовому провадженні [2, 70].

На нашу думку, слідчі судді на досудовому розслідуванні стали одними з основних учасників кримінального провадження. Їх дії та рішення мають ключове значення при вирішенні питання про проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій, застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження, вирішенні кримінально-процесуального конфлікту між сторонами кримінального провадження при розгляді

скарг на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора. Разом з тим у сучасному розумінні сутності судового контролю призначенням слідчого судді є здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, а не боротьба зі злочинністю. Слідчий суддя покликаний стати гарантом прав особи, яка залучається в кримінальне провадження, а не виступати в якості органу кримінальної розправи. Його діяльність переважно залежить від активності сторін обвинувачення та захисту, є наслідком ініціативного звернення учасників кримінального провадження, які шляхом висунення перед слідчим суддею своїх вимог у різних формах (скарги, клопотання) спрямовують діяльність слідчого судді на застосування владних повноважень.

Загалом ставлення до слідчого судді в кримінальному провадженні було і залишається неоднозначне як практиків, так і науковців. Противники запровадження даного інституту зазначали наступне.

О.А. Мяззелец стверджував, що запровадження інституту слідчих суддів неминуче призведе до послаблення судової влади, розмивання її кордонів, порушення системи стримувань і противаг [3, 41]. С.М. Гонтарь вважав, що по-перше, слідчий суддя за багатьма позиціями буде підмінити прокурора і керівника слідчого органу та суттєво обмежить їх функції, по-друге, слідчий суддя є членом суддівської спільноти, і його позиція ні чим не відрізняється від позиції інших суддів загальної юрисдикції [4, 123].

Прихильниками даного інституту вважалися Ю.В. Скрипіна, Н.Н. Ковтун, О.В. Вишневська, А. Тришева, Ю. Дерішев

та інші. Зокрема, на думку Н.Н. Ковтун автономно виділений зі структури судів районної ланки, організаційно незалежний від диктату вищестоящих судових інстанцій, від початку наділений необхідними процесуальними засобами для незалежної та всебічної перевірки дій і рішень слідчих органів і прокурора інститут спеціалізованих слідчих суддів може і повинен стати необхідною ланкою в системі стримувань і противаг у механізмі правового регулювання, у тому числі, виступаючи, з одного боку, протипагою щодо незаконних або необґрунтованих домагань публічних органів кримінального переслідування, з іншого – захищаючи суд, покликаний вирішити справу по суті, від попередньої оцінки дій, рішень і результатів діяльності обвинувальної влади [5, 44]. На думку А. Тришевої, введення інституту слідчих суддів з покладанням на них контрольних функцій у досудовому провадженні цілком укладається в існуючу тенденцію диференціації судових органів (суддя загальної юрисдикції, слідчий суддя), при чіткому розмежуванні компетенції кожного із зазначених напрямів судової влади [6, 7]. Ю. Дерішев зазначає, що введення судового контролю в досудовому провадженні неминуче і таке, за якого відбувся факт, що має не лише правове, а й політичне значення, оскільки безумовно сприяє інтеграції у світове співтовариство. Разом з тим процедури і організація даної функції не повинні порушувати інтереси ефективності та оперативності досудового провадження, зобов'язані зберігати повну незалежність і об'єктивність органів судової влади, які її здійснюють [7, 81].

На нашу думку, доводи противників введення судового контролю не були достатньо обґрунтовані і аргументовані,

мали вузько відомчі інтереси. Вважаємо, що запровадження інституту слідчого судді, наділення його повноваженнями, що відповідають органу судової влади наблизили Україну до рівня світових стандартів. Крім того, закріплення даного інституту позитивно впливає на досудове розслідування, оскільки посилює захист прав і свобод громадян від будь-яких посягань з боку органів досудового розслідування. Діяльність слідчого судді відповідає тим вимогам незалежності та безсторонності, які встановлені для носіїв судової влади Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод та прецедентною практикою ЄСПЛ. І головне – слідчий суддя встановлює жорсткий бар'єр між діяльністю органів розслідування з викриття злочинців і сферою приватного життя громадян, які залучаються в кримінальне провадження. Його завданням є запобігти можливим і усунути допущені порушення прав і свобод учасників кримінального провадження, відновити порушені права і свободи.

Новий погляд на становище і роль слідчого судді в змгальній моделі кримінального провадження передбачає розкриття сутності його кримінально-процесуальної діяльності, вивчення особливостей його правового (процесуального) статусу, висвітлення питань взаємодії з іншими учасниками кримінального провадження. З'ясування всіх цих питань украй важливо для розуміння істинного призначення слідчого судді в сучасному кримінальному процесі та побудови на цій основі єдиної науково обґрунтованої концепції подальшого розвитку кримінального провадження, підвищення його ефективності.

Відповідно до ч. 3 ст. 26 КПК України слідчий суддя в кримінальному

провадженні вирішує лише ті питання, що винесені на його розгляд сторонами та віднесені до його повноважень КПК України. Так, слідчий суддя має право: заборонити застосування технічних засобів при проведенні окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення відомостей, які містять таємницю, що охороняється законом, чи стосуються інтимного життя особи, про що постановляється вмотивована ухвала (п. 11 ч. 3 ст. 42 КПК України); для забезпечення виконання сторонами кримінального провадження вимог розумного строку має право встановлювати процесуальні строки у межах граничного строку, передбаченого КПК України, з урахуванням обставин, встановлених під час відповідного кримінального провадження (ч. 1 ст. 114 КПК України); під час досудового розслідування має право за власною ініціативою або за клопотанням слідчого, прокурора, підозрюваного, його захисника, потерпілого, його представника здійснити судовий виклик певної особи, якщо встановить наявність достатніх підстав вважати, що така особа може дати показання, які мають значення для кримінального провадження, або її участь у процесуальній дії є обов'язковою (ч. 1 ст. 134 КПК України) тощо.

Виключно слідчий суддя може приймати рішення про:

1) застосування заходів забезпечення кримінального провадження, таких як: привід (ч. 2 ст. 140 КПК України); накладення грошового стягнення (ч. 1 ст. 146 КПК України); тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (ч. 2 ст. 148 КПК України); відсторонення від посади (ч. 2 ст. 154 КПК України); тимчасовий доступ до речей і документів (ч. 1

ст. 160 КПК України); арешт майна (ч. 2 ст. 170 КПК України).

2) застосування запобіжних заходів, затримання особи (ч. 4 ст. 176, ч. 1 ст. 207 КПК України);

3) проведення слідчих (розшукових) дій, таких як: здійснення у режимі відео-конференції допиту згідно зі ст. 225 КПК України (ч. 2 ст. 232 КПК України); здійснення обшуку (ч. 2 ст. 234 КПК України); здійснення огляду житла чи іншого володіння особи (ч. 2 ст. 237 КПК України); отримання зразків для експертизи (ст. 245 КПК України);

4) проведення негласних слідчих (розшукових) дій (ч. 2 ст. 246 КПК України);

5) застосування тимчасового арешту (ч. 3 ст. 583 КПК України), екстрадиційного арешту (ч. 1 ст. 584 КПК України), затвердження згоди особи на видачу з України (ч. 3 ст. 588 КПК України);

6) відвід прокурора, слідчого, захисника, представника, спеціаліста, перекладача, експерта, секретаря судового засідання (ч. 2 ст. 81 КПК України);

7) розгляд скарг на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування (§ 1 гл. 26 КПК України).

Слідчий суддя, реалізуючи свої повноваження, приймає конкретні процесуальні рішення, яким притаманні всі ознаки державно-владних актів. Владні повноваження слідчого судді поширюються на учасників кримінального провадження, щодо яких необхідно провести певні процесуальні дії, які передбачені законом. Кожний із таких учасників кримінального провадження має підкорятися вимогам слідчого судді, а його рішення мають обов'язковий характер для відповідних учасників.

Діяльність слідчого судді варто розглядати як різновид пізнавальної, розумової діяльності, яка має свої характерні особливості. Так, слідчий суддя перевіряє законність і обґрунтованість дій слідчого лише після того, як прокурор затвердив відповідне клопотання. Унаслідок цього слідчий суддя виконує контрольну функцію як щодо дій та рішень органів досудового розслідування, так і самого прокурора, який здійснює функцію процесуального керівництва органами розслідування.

Під час здійснення судового контролю слідчий суддя має вимагати, щоб клопотання слідчого чи прокурора про застосування запобіжного заходу, щодо проведення слідчої (розшукової), негласної слідчої (розшукової) дії відповідало вимогам закону відповідно до ст. 184, ч. 3 ст. 234, ч. 2 ст. 237, ч. 5 ст. 240, ст. 244, ч. 3 ст. 245, ч. 2 ст. 248 КПК України. При розгляді клопотання слідчий суддя перевіряє, чи відображено в ньому всі необхідні дані для їх розгляду, чи підписано воно слідчим і чи узгоджене з прокурором у випадках, передбачених законом, вивчає копії документів та інших матеріалів, якими прокурор, слідчий обґрунтовують доводи клопотання, у випадках, передбачених законом, заслуховує учасників кримінального провадження і виносить умотивовану ухвалу про задоволення клопотання чи скарги або відмову в такому задоволенні. Слідчий суддя не має права вирішувати питання про винуватість або невинуватість особи в учиненні кримінального правопорушення, давати оцінку доказам з точки зору їх достовірності та достатності для кваліфікації дій особи або вирішувати інші питання, які підлягають вирішенню під час судового провадження, а також висловлювати свої міркування з цього приводу усно або письмово.

Розкриваючи правовий статус слідчого судді, необхідно звернути увагу й на його обов'язки. Такими є: забезпечення проведення досудового розслідування у розумні строки в частині строків розгляду питань, віднесених до його компетенції (ч. 2 ст. 28 КПК України); складання процесуальних документів державною мовою, забезпечення учасникам кримінального провадження, які не володіють чи недостатньо володіють державною мовою, права давати показання, заявляти клопотання і подавати скарги, виступати в суді рідною або іншою мовою, якою вони володіють (ч.ч. 1, 3 ст. 29 КПК України); оцінка обставин, що враховуються при обранні запобіжного заходу (ч. 1 ст. 178 КПК України); роз'яснення прав підозрюваному, який прибув або доставлений для участі у розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу (ч. 2 ст. 193 КПК України) тощо.

Особливо необхідно звернути увагу на обов'язки слідчого судді, які повинні бути реалізовані відповідно до ст. 206 КПК України за його власною ініціативою, при цьому він зобов'язаний оперативно реагувати на допущені порушення прав і свобод осіб, які залучені до кримінально-процесуальних правовідносин, сприяти якнайшвидшій реалізації своїх рішень щодо захисту і відновлення їх прав і свобод.

Досліджуючи діяльність слідчого судді на досудовому розслідуванні, спробуємо виокремити систему специфічних засад її здійснення, якими, на нашу думку, є:

1. Законність дій слідчого судді.

Під час кримінального провадження слідчий суддя зобов'язаний неухильно додержуватися вимог Конституції України, КПК України, міжнародних

договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, вимог інших актів законодавства.

Невиконання або неточне дотримання кримінального процесуального законодавства України слідчим суддею призводить до суддівського свавілля, підриває авторитет судової влади, порушує права громадян.

2. Вірогідність визначення слідчого судді при здійсненні судового контролю.

Відповідно до ч. 3 ст. 35 КПК України визначення слідчого судді для конкретного судового провадження здійснюється автоматизованою системою документообігу суду під час реєстрації відповідних матеріалів, скарг, клопотань, заяв чи інших процесуальних документів за принципом вірогідності, який ураховує кількість проваджень, що знаходяться на розгляді у суддів, заборону брати участь у перевірці вироків та ухвал для судді, який брав участь в ухваленні вироку або ухвали, про перевірку яких порушується питання, перебування суддів у відпустці, на лікарняному, у відрядженні та закінчення терміну їх повноважень.

3. Швидкість (оперативність) розгляду слідчим суддею клопотань слідчого.

Клопотання про застосування або зміну запобіжного заходу розглядається слідчим суддею невідкладно, але не пізніше сімдесяти двох годин з моменту фактичного затримання підозрюваного, обвинуваченого або з моменту надходження до суду клопотання, якщо підозрюваний, обвинувачений перебуває на свободі, чи з моменту подання підозрюваним, обвинуваченим, його захисником до суду відповідного клопотання (ст. 186 КПК України). Слідчий суддя

зобов'язаний розглянути клопотання підозрюваного, обвинуваченого про зміну запобіжного заходу протягом трьох днів з дня його одержання згідно з правилами, передбаченими для розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу (ч. 4 ст. 201 КПК України). Клопотання про обшук розглядається в суді в день його надходження за участю слідчого або прокурора (ч. 4 ст. 234 КПК України) тощо.

4. Своєчасність виконання ухвал слідчого судді на проведення процесуальної дії.

Так, ухвала слідчого судді щодо застосування запобіжного заходу підлягає негайному виконанню після її оголошення (ст. 205 КПК України). Строк дії ухвал на обшук житла чи іншого володіння особи, не може перевищувати одного місяця з дня постановлення ухвали (п. 1 ч. 2 ст. 235 КПК України).

5. Допустимість повторного звернення до слідчого судді при відмові в наданні дозволу на проведення процесуальної дії.

Так, постановлення слідчим суддею ухвали про відмову в наданні дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії не перешкоджає повторному зверненню з новим клопотанням про надання такого дозволу (ч. 5 ст. 248 КПК України).

6. Апеляційний порядок оскарження ухвал слідчого судді (ст.ст. 309–310 КПК України).

Дані засади характеризують найважливіші риси здійснення повноважень слідчим суддею, як специфічної діяльності під час досудового розслідування.

Кримінальний процесуальний закон дає слідчому судді можливість обирати різні рішення, які найбільш доцільні в

конкретній ситуації. При цьому слідчий суддя керується не лише вимогами закону, а й своїм внутрішнім переконанням. Так, відповідно до ст. 94 КПК України слідчий суддя за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінює кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів – з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення.

Рішення слідчого судді мають відповідати не лише процесуальній формі, а й бути зрозумілими і переконливими для сторін кримінального провадження. Таким чином вони мають бути обґрунтованими і вмотивованими. У зв'язку з цим в ухвалі слідчого судді можуть бути наведені факти, які суддя вважає встановленими, і доводи, які пояснюють причини, за яких не прийнято до уваги доводи іншої сторони або чому докази визнано достовірними, або недостовірними.

На нашу думку можна визначити класифікацію рішень слідчого судді в порядку судового контролю.

За приводами виникнення рішення слідчого судді в порядку судового контролю можна поділити на дві групи. До першої групи слід віднести рішення, які приймаються за ініціативою сторін обвинувачення та захисту, що звертаються до слідчого судді зі своїм клопотанням (про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою; про обшук, огляд у житлі чи іншому володінні особи тощо). До другої групи варто віднести рішення слідчого судді, приводами прийняття яких є скарги учасників кримінального

провадження на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора (про зупинення досудового розслідування, про закриття кримінального провадження, про відмову у визнанні потерпілим тощо).

Характерними ознаками слідчого судді як суб'єкта кримінально-процесуальної діяльності є також його незалежність і повна процесуальна самостійність, а саме: слідчий суддя нікому зі сторін кримінального провадження не підкоряється; діяльність слідчого судді не підлягає контролю з боку інших державних органів; ніхто не має права спрямовувати контрольну діяльність слідчого судді або давати йому вказівки з приводу вчинення окремих процесуальних дій; слідчий суддя вільний від особистих уподобань і не має в кримінальному провадженні власного інтересу; згідно із змагальною побудовою кримінального процесу (ст. 22 КПК України), зберігаючи об'єктивність та неупередженість, слідчий суддя створює необхідні умови для реалізації сторонами їхніх процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків; для слідчого судді ніякі докази не мають задалегідь установленної сили, він оцінює докази і приймає на їх основі рішення за своїм внутрішнім переконанням.

Разом з тим, на нашу думку, є необхідність унесення змін і доповнень у кримінальне процесуальне законодавство України щодо здійснення слідчим суддею судового контролю в кримінальному провадженні. Так, немає сенсу мати на досудовому розслідуванні подвійний заслін від помилок і зловживань. Немає потреби в тому, щоб одні й ті самі контрольні функції виконували різні органи. Слідчий суддя має контролювати слідчі

(розшукові), негласні слідчі (розшукові) дії, проведення яких пов'язане із суттєвим обмеженням конституційних прав громадян, утручанням у приватне життя особи, і розглядати скарги на незаконні рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування. Усе інше має бути об'єктом прокурорського керівництва.

Крім того, судовий контроль не повинен негативно впливати на оперативність проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій, оперативність застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Сьогодні ускладнилася процедура застосування таких запобіжних заходів, як особиста порука та особисте зобов'язання. Відповідні норми КПК України мають бути переглянуті законодавцем найближчим часом, оскільки це не сприяє ефективному здійсненню досудового розслідування. Вважаємо, що рішення про застосування особистої поруки чи особистого зобов'язання має приймати слідчий без будь-якого дозволу чи погодження слідчого судді чи прокурора.

Ще одним недоліком, на нашу думку, є те, що слідчий суддя не звільнений від виконання обов'язків судді. З метою недопущення помилок минулого вважаємо, що слід збільшити кількість слідчих суддів та позбавити їх повноважень розгляду справ по суті, оскільки однією з умов спокійного, об'єктивного, усебічного вирішення клопотання чи скарги учасників

кримінального провадження є нормальне робоче навантаження слідчих суддів. Брак часу та усвідомлення того, що потрібно швидше розглянути клопотання чи скаргу, оскільки необхідно встигнути підготуватися до наступної справи, яку слідчий суддя розглядає вже як суддя, призводить до процесуальних помилок, упущення важливих відомостей тощо.

Доцільним убачається доповнити повноваження слідчого судді. Зокрема, змінити порядок повідомлення про підозру. На нашу думку, така важлива для подальшого провадження процесуальна дія має здійснюватися виключно в присутності слідчого судді, що стане додатковою гарантією здійснення захисту прав особи. Крім того, це дозволить уникнути зловживань та підвищить відповідальність слідчого та прокурора.

Отже, діяльність слідчого судді на досудовому розслідуванні, будемо сподіватися, сприятиме підвищенню ефективності судового захисту конституційних прав і свобод людини і, у свою чергу, позначиться на якості його рішень, більш ґрунтовному та виваженому підході до вивчення клопотань органів розслідування й інших матеріалів досудового розслідування, що дозволить виключити формальне ставлення до них; оперативності у вирішенні питань про виконання процесуальних дій, своєчасності розгляду скарг на дії та рішення органів досудового розслідування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Узагальнення практики* застосування судами загальної юрисдикції першої та апеляційної інстанцій при здійсненні судочинства у кримінальних справах статей 3, 5, 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року за 2011 – перше півріччя 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sc.gov.ua/ua/uzagalnennja_sudovoji_praktiki.html
2. *Скрипіна Ю. В.* Слідчий суддя в системі кримінально-процесуальної діяльності (порівняльно-правове дослідження) : дис. ... канд. юрид. наук (12.00.09) / Ю. В. Скрипіна ; Національна юридична академія України ім. Я. Мудрого. – Х., 2008. – 219 с.
3. *Мядзелец О. А.* Следственный судья в уголовном процессе России: за и против / О. А. Мядзелец // Российская юстиция. – 2008. – № 6. – С. 39–42.
4. *Гонтарь С. Н.* Особенности неприкосновенности частной жизни лица на досудебных стадиях уголовного судопроизводства : дис. ... канд. юрид. наук (12.00.09) / С. Н. Гонтарь ; Волгоградская академия МВД России. – Волгоград, 2005. – 215 с.
5. *Ковтун Н. Н.* Следственный судья в уголовном судопроизводстве: за и против / Н. Н. Ковтун // Российская юстиция. – 2010. – № 9. – С. 41–45.
6. *Тришева А.* Институт следственных судей – необходимое условие состязательного судопроизводства / А. Тришева // Законность. – 2009. – № 7. – С. 3–9.
7. *Деришев Ю.* Следственный судья в досудебном производстве / Ю. Деришев // Уголовное право. – 2004. – № 3. – С. 79–81.

Стаття надійшла до редакції: 10.04.2014.

Рекомендовано кафедрою кримінального процесу та криміналістики

ROLE OF THE INVESTIGATING JUDGE IN THE PRELIMINARY INVESTIGATION

Trakalo, R. I.

Abstract: The article summarizes the provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine regarding the procedural status of the investigative judge, exercising the judicial pre-trial investigation, considered problematic aspects of its operations.

Keywords: investigating judge, judicial, criminal proceedings, criminal procedure law, human rights, the investigation body.

РОЛЬ СЛЕДСТВЕННОГО СУДЬИ В ДОСУДЕБНОМ РАССЛЕДОВАНИИ

Тракало Р. І.

Резюме: В статье обобщены нормы Уголовного процессуального кодекса Украины относительно процессуального статуса следственного судьи, порядка осуществления им судебного контроля на досудебном расследовании, рассмотрены проблемные аспекты его деятельности.

Ключевые слова: следственный судья, судебный контроль, уголовное производство, уголовное процессуальное законодательство, права человека, орган расследования.